

Die internationale Tagung widmet sich den sozialen, ökonomischen und militärischen Strategien des Niederadels in der Grenz- und Übergangsregion des Eger- und Vogtlands vom Spätmittelalter bis in die Frühe Neuzeit. Im Zentrum stehen Fragen nach den Bedingungen und Möglichkeiten des sozialen Aufstiegs sowie den Mechanismen zur Standeswahrung in einem Umfeld, das von territorialer Verdichtung, städtischer Konkurrenz und sozialen Transformationsprozessen geprägt war.

Das Vogt- und das Egerland bilden mit ihren Randlagen zwischen dem Reich und dem Königreich Böhmen ein besonders geeignetes Untersuchungsfeld. Hier eröffnete sich dem Niederadel Spielräume zwischen Fürsten, Städten und Standesgenossen, die für den Erhalt und die Erweiterung sozialer Position genutzt werden konnten. Anhand von Fallstudien, übergreifenden Strukturanalysen und vergleichenden Zugängen wird untersucht, wie niederadelige Familien:

- ihre ökonomische Basis durch Grundherrschaft, Kredit und Ämterdienste sicherten,
- militärische und politische Funktionen zur Selbstbehauptung nutzten,
- und wie diese Praktiken in zeitgenössischen Quellen reflektiert wurden.

Nach einem einstimmenden Abendvortrag durch Martina Schattkowsky, einer thematischen Einführung und regionalgeschichtlichen Zugängen zum Vogt- und Egerland folgen mehrere Sektionen zu spezifischen Strategien des „Aufstiegs“ und „Obenbleibens“. Verschiedene Beiträge widmen sich dabei u. a. den Fehde- und Selbstbehauptungspraktiken, dem Verhältnis von Stadt und Adel, den Funktionen von Vasallität und Klientelbindungen, aber auch gerichtlichen Auseinandersetzungen und dem Ringen um Autonomie. Vergleichende Blicke in benachbarte Regionen wie Thüringen, Sachsen, aber auch ins Rheinland eröffnen eine breitere Perspektive.

eine Konferenz im Rahmen des
EU-Interreg-Projektes

“Kulturelles Erbe des Vogt- und Egerlandes”

EU-Gesamtfinanzierung (EFRE): 3.615.902,87 €
19.07.2023 – 30.06.2027

Organisation und Kontakt

TU Chemnitz:

wissenschaftliche Organisation

Prof. Dr. Grischa Vercamer

Leiter der historischen Teilprojekte

grischa.vercamer@phil.tu-chemnitz.de

Odin A. Haller, M.A.

Verantwortlicher für das Teilprojekt “Kleine Aufsteiger”

odin-alarich.haller@phil.tu-chemnitz.de

Burg Mylau

Organisation vor Ort

Museumsleiterin: Sina Lorbeer-Klausnitz

sina.klausnitz@burgmylau.de

Wir bitten um schriftliche Anmeldung Ihrer Teilnahme als Gäste bis zum 7. Nov. unter folgender Mailadresse:
odin-alarich.haller@phil.tu-chemnitz.de

Wir bieten ggf. auch eine digitale Zuschaltung für Hörer an, die nicht vor Ort sein können. Der Link wird Ihnen, nach erfolgter Anmeldung von Ihrer Seite (mit dem Hinweis an uns, dass Sie sich digital zuschalten möchten), kurz vor der Tagung übersendet.

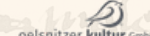
Interreg

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

HÁŠARYKOVA
UNIVERZITA

Kulturní cesta fojtů
Kulturweg der Vögte

Design: Odin Haller

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Deutsche Version

„Aufsteigen“ und „Obenbleiben“

Strategien niederadeliger Familien im Vogt- und Egerland und den angrenzenden Regionen im Spätmittelalter und in der Frühen Neuzeit

12. - 14.11.2025 auf Burg Mylau

Mehr Informationen finden Sie
auf der Webseite

www.interreg-vogt-egerland-tuc.eu

Mittwoch, 12.11.2025

16:30 – 17:00 Uhr:
Ankunft und Begrüßung

18:00 Uhr
Abendvortrag
Moderation: Joachim Schneider

Martina Schattkowsky (Dresden)
Grenzerfahrungen. Gestaltungsräume des
sächsischen Adels in der Frühen Neuzeit

19:00 Uhr
Empfang/Abendessen

Donnerstag, 13.11.2025

9:15 – 9:30 Uhr
Grischa Vercamer, Odin A. Haller (Chemnitz/Passau)
thematische Einführung

9:30 -11 Uhr
Das Vogtland – eine spezifische Adelslandschaft
Moderation: Grischa Vercamer

Uwe Schirmer (Jena)
Die Besitzverhältnisse des Vogtländischen Adels
zwischen Leipziger Teilung und Bauernkrieg (1485-
1525)

Joachim Schneider (Dresden)
Der vogtländische Adel im 15. und 16. Jahrhundert -
Chancen an der Peripherie fürstlicher
Territorialisierung

Kaffeepause

11:30 – 13 Uhr
Das Egerland – eine spezifische Adelslandschaft
Moderation: Petr Elbel

Karel Halla (Cheb)
Zwischen Stadtmauern und Burgen: Stadt Eger und
seine adelige Nachbarschaft im Spätmittelalter

Tomáš Velička (Ústí nad Labem)
Miteinander, nebeneinander, gegeneinander - der Adel
im Egerland und seine Reflexion in den Chroniken der
Stadt Eger im 16. Jahrhundert

13:00 – 14:00 Uhr
Mittagessen

14 :00 – 15:30 Uhr
Strategien I
Moderation: Uwe Schirmer

Grischa Vercamer (Chemnitz/Passau)
Strukturelle Ansätze zur Erfassung des Adels anhand
verschiedener Beispiele aus dem Vogtland

Odin A. Haller (Chemnitz)
vndt schreibe auch diese kleine meinung mir nicht zum
ruhm oder edelkeit: sozioökonomische und
militärische Strategien des ‚Aufstiegens‘ und
‚Obenbleibens‘ in der Autobiographie des Ritters
Christoph von Thein (1453-1516)

Kaffeepause

16 – 17:30 Uhr
Burgführung
Sina Lorbeer-Klausnitz

19:00 Uhr
gemeinsames Abendessen

Freitag, 14.11.2025

9:00 – 10:30 Uhr
Strategien II
Moderation: Přemysl Bar

Uwe Tresp (München)
Zwischen Freunden und Feinden.
Selbstbehauptungsstrategien und Fehden der Familie
Schlick im sächsisch-böhmischen Grenzraum um
1500

Petr Elbel (Brno)
Und gehort ieman, das eins burgers sun zu Dutschen
landen so mechtig worden? Strategien des
Aufstiegens und ‚Obenbleibens‘ von Kaspar Schlick
und seinen Verwandten. Eine Fallstudie aus dem
spätmittelalterlichen Egerland und Mitteleuropa.

Kaffeepause

11:00 – 12:30 Uhr
Strategien III
Moderation: Tomáš Velička

Robert Šimunek (Prag)
Vom Landritter zum Reichsgrafen: Sozialer Aufstieg durch
diplomatischen Dienst (und Kredit) im frühen 16.
Jahrhundert

Lucas Wölbing (Leipzig)
Fehdehelfer – Fehdeunternehmer – Fehdenetzwerke?
Christoph von Dobitzsch, Nickel von Minckwitz und die
Konflikte im sächsischen Adel der 1520er/1530er Jahre

12:30 – 13:30 Uhr
Mittagessen

13:30 – 15 Uhr
Benachbarte Regionen und Netzwerke I
Moderation: Odin A. Haller

Michael Wetzel (Dresden)
Vasallität, Klientelbildung und schönburgische
Landesherrschaft - Blicke auf den Niederadel im Zwickauer
Muldenland

Marcus Jansen (Köln)
Ritter, Bürger, Ritterbürger. Die
Vernetzung der Eliten von Stadt und Land im Rheinland

Kaffeepause

15:30 – 17 Uhr
Benachbarte Regionen und Netzwerke II
Moderation: Marcus Jansen

Nadine Hofmann (Erfurt)
Der Niederadel im Lehnverband der Thüringer Landgrafen -
Oszillieren zwischen lehnsrechtlicher Bindung und
familiären Herrschaftsansprüchen

Alexander Pelz (Bamberg)
"Mich einem Landesherren unterwerfen? Niemals!" Die
Klagen des Hans von Feilitzsch vor dem
Reichskammergericht

17:00 – 17:30 Uhr
Schlussdiskussion

Mezinárodní konference se věnuje sociálním, ekonomickým a vojenským strategiím nižší šlechty v pohraniční a přechodové oblasti Egerlandu a Vogtlandu od pozdního středověku do raného novověku. V centru pozornosti jsou otázky týkající se podmínek a možností sociálního vzestupu a mechanismů zachování společenského postavení v prostředí, které bylo charakterizováno územní konsolidací, městskou konkurencí a procesy sociální transformace.

Fojtsko a Chebsko se svými okrajovými polohami mezi říší a českým královstvím představují obzvláště vhodnou oblast pro výzkum. Zde se nižší šlechta otvírala možnosti mezi knížaty, městy a příslušníky stejného stavu, které mohly být využity k udržení a rozšíření sociálního postavení. Na základě případových studií, komplexních strukturálních analýz a srovnávacích přístupů se zkoumá, jak rodiny nižší šlechty:

- zabezpečovaly svou ekonomickou základnu prostřednictvím pozemkového vlastnictví, místo úvěrů použít půjček a úředních služeb,
- využívaly vojenské a politické funkce k prosazení sebe sama
- a jak se tyto praktiky odrážely v dobových pramenech.

Po úvodní večerní přednášce Martiny Schattkowsky, tematickém úvodu a po přednášce k regionálně-historickým přístupům k Fojtsku a Chebsku, následuje několik sekcí věnovaných konkrétním strategiím „vzestupu“ a „udržení se nahoře“. Různé příspěvky se věnují mimo jiné praktikám sporů a sebeuplatnění, vztahu mezi městem a šlechtou, funkcím vazalství a klientelistických vazeb, ale také soudním sporům a boji o autonomii. Srovnávací pohledy na sousední regiony, jako je Durynsko, Sasko, ale také Porýní, otvírají širší perspektivu.

konference v rámci
projektu EU Interreg

„Kulturní dědictví Fojtska a Chebska“

Financování z EU (EFRE): 3.615.902,87 €
19.07.2023 – 30.06.2027

Organizace a kontakt

TU Chemnitz:

vědecká organizace

Prof. Dr. Grischa Vercamer
vedoucí historických dílčích projektů
grischa.vercamer@phil.tu-chemnitz.de

Odin A. Haller, M.A.

odpovědný za dílčí projekt „Nižší šlechta na vzestupu“
odin-alarich.haller@phil.tu-chemnitz.de

Hrad Mylau

Organizace na místě

Ředitelka muzea: Sina Lorbeer-Klausnitz:
sina.klausnitz@burgmylau.de

Wir bitten um schriftliche Anmeldung Ihrer Teilnahme als
Gäste bis zum 7. Nov. unter folgender Mailadresse:
odin-alarich.haller@phil.tu-chemnitz.de

.V případě potřeby nabízíme také digitální připojení pro posluchače, kteří se nemohou zúčastnit osobně. Odkaz vám bude zaslán krátce před konferencí po vaší registraci (s uvedením, že se chcete připojit digitálně).

Interreg

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

HASARYKOVA
UNIVERSITA

Kulturní cesta fojtů
Kulturweg der Vögte

Design: Odin Haller

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Česká verze

„Vzestup“ a „udržení se nahoře“

StStrategie nižších šlechtických rodin ve
Vogtlandu, Egerlandu a sousedních
regionech v pozdním středověku a raném
novověku

12. – 14. 11. 2025 na hradě Mylau

Mehr Informationen finden Sie
auf der Webseite

www.interreg-vogt-egerland-tuc.eu

Středa, 12.11.2025

16:30-17:00:
Příjezd a přivítání

18:00

Večerní přednáška

Moderation: Joachim Schneider

Martina Schattkowsky (Drážďany)
Hraniční zkušenosti. Prostor pro tvořivost saské šlechty v raném novověku.

19:00

Recepce/večeře

Čtvrtek, 13.11.2025

Grischa Vercamer, Odin Haller (Chemnitz/Passau)
Tematický úvod
(9:15 - 9:30)

9:30 - 11:00

Fojtsko – specifická šlechtická krajina

Moderation: Grischa Vercamer

Uwe Schirmer (Jena)
Vlastnické poměry fojtské šlechty mezi lipským rozdělením a selskou válkou (1485–1525)

Joachim Schneider (Drážďany)
Fojtská šlechta v 15. a 16. století – příležitosti na okraji
knížecí teritorializace

Přestávka na kávu

11:30 - 13:00

Chebsko – specifická šlechtická krajina

Moderation: Petr Elbel

Karel Halla (Cheb)
Mezi městskými hradbami a hrady: město Cheb a jeho
šlechtické okolí v pozdním středověku

Tomáš Velička (Ústí nad Labem)
Společně, vedle sebe, proti sobě – šlechta v Egerlandu
a její odraz v kronikách města Cheb v 16. století.

13:00 - 14:00
Oběd

14:00 - 15:30
Strategie I
Moderation: Uwe Schirmer

Grischa Vercamer (Chemnitz/Passau)
Strukturální přístupy k zachycení šlechty na základě
různých příkladů z Fojtsku

Odin A. Haller (Chemnitz)
vndt schreibe auch diese kleine meinung mir nicht
zum
ruhm oder edelkeit: socioekonomické a vojenské
strategie „vzestupu“ a „udržení se nahoře“ v
autobiografii rytíře Christopha z Týna (1453–1516)

Přestávka na kávu

16:00 - 17:30
Prohlídka hradu
Sina Lorbeer-Klausnitz

19:00
Společná večeře

Pátek, 14.11.2025

9:00 - 10:30
Strategie II
Moderation: Přemysl Bar

Uwe Tresp (Mnichov)
Mezi přáteli a nepřáteli. Strategie sebeuplatnění a
spory rodiny Schlicků v sasko-českém pohraničí
kolem
roku 1500

Petr Elbel (Brno)
Und gehort ieman, das eins burgers sun zu Dutschen
landen so mechtig worden? Strategie vzestupu a
udržení se na vrcholu Kaspar Schlicka a jeho
příbuzných. Případová studie z pozdně středověkého
Chebsko a střední Evropy.

Přestávka na kávu

11:00 - 12:30
Strategie III
Moderation: Tomáš Velička

Robert Šimunek (Praha)
Od venkovského rytíře k říšskému hraběti:
společenský vzestup díky diplomatické službě (a
úvěru) na počátku 16. století

Lucas Wölbing (Lipsko)
Pomocníci ve feudálních sporech – podnikatelé ve
feudálních sporech – síť feudálních sporů? Christoph
von Dobitzsch, Nickel von Minckwitz a konflikty v
saské šlechtě v letech 1520/1530

12:30 - 13:30
Oběd

13:30 - 15:00
Sousední regiony a síť I
Moderation: Odin Haller

Michael Wetzel (Drážďany)
Vazalství, vytváření klientely a Schönburgská panství –
pohledy na nižší šlechtu v oblasti Zwickauer
Muldenland

Marcus Jansen (Kolín nad Rýnem)
Rytíři, měšťané, rytířští měšťané. Propojení elit města
a venkova v Porýní

Přestávka na kávu

15:30 - 17:00
Sousední regiony a síť II
Moderation: Marcus Jansen

Nadine Hofmann (Erfurt)
Nižší šlechta ve feudálním svazku durynských
landgrafů – oscilace mezi feudálními závazky a
rodinnými nároky na vládu

Alexander Pelz (Bamberg)
„Podrobit se panovníkovi? Nikdy!“ Stížnosti Hanse von
Feilitzsche před říšským komorním soudem

17:00 - 17:30
Závěrečná diskuse